

VAKTSIINISÜSTIST ON ABI

SOTSIAALMINISTEERIUM

MIKS VAKTSINEERIMINE ON VAJALIK?

Iga lapsevanem soovib kaitsta oma last haiguste eest.

Vaktsineerimine on väga tõhus ning ohutu viis lapse kaitsmiseks raskete nakkushaiguste eest.

Oma lapse vaktsineerimisega aitate kaasa nakkushaiguste leviku takistamisele ja kaitsete oma lähikondseid ning neidki lapsi, keda mingil põhjusel vaktsineeritud ei ole.

MIS ON NAKKUSHAIGUSED?

Nakkushaigusi põhjustavad haigustekitajad, milleks on enamasti silmale nähtamatud mikroorganismid: viirused või bakterid. Haigustekitajad võivad levida inimeselt inimesele õhu kaudu või käte ja esemete vahendusel, mõnikord ka toidu, joogi või pinnase kaudu. Nakatumise järel tekib nakkushaigus. Võimatu on täpselt ennustada, kui raskelt keegi mõnda nakkushaigust põeks. Tänu vaktsineerimisele on haigestumine paljudesse rasketesse nakkushaigustesse oluliselt vähenenud ja aastas säästetakse maailmas mitme miljoni inimese elu.

KUIDAS IMMUUNSÜSTEEM NAKKUSHAIGUSTE EEST KAITSEB?

Kui inimene nakatub, siis on immuunsüsteemil haigustekitajatest jagusaamiseks vaja need kõigepealt ära tunda. Valged vereliblel tuvastavad haigustekitajaid teatud pinnamolekulide järgi, mida nimetatakse antigeenideks. Edaspidi hakkavad valged vereliblel antigeenide alusel tootma just täpselt selle viiruse või bakteri vastaseid antikehasid.

Antikehadel on kaks ülesannet:

- rünnata haigustekitajaid, et haigusest jagu saada
- kaitsta inimest ka edaspidi selle nakkushaiguse eest.

Antikehasid ei hakata tootma kohe, kui inimene nakatub, vaid selleks kulub aega. Seni võivad haigustekitajad inimese kehas põletikku tekitades ja mürkaineid tootes teha palju kahju. Järgmisel korral samade haigustekitajatega nakatudes on aga immuunsüsteem juba õppinud neid ära tundma ja nendest jagu saama nakkushaigust ei teki või see tekib palju kergemal kujul. Selle kohta öeldakse, et inimene on muutunud haiguse suhtes immuunseks.

Väikest last kaitsevad esimestel elukuudel ka temale ema vereringest raseduse ajal üle tulnud antikehad. Emalt saadud antikehad kaovad lapse vereringest reeglina esimese elupoolaasta jooksul.

KUIDAS VAKTSIINID NAKKUSHAIGUSTE EEST KAITSEVAD?

Vaktsineerimine on väga looduslähedane viis immuunsuse kujundamiseks. Vaktsiin sisaldab haigust tekitava viiruse või bakteri neid pinnamolekule (antigeene), mille kaudu immuunsüsteem haigustekitaja ära tunneb. Vaktsiinid on välja töötatud nii, et seal on ohutud antigeenid, mis nakkushaigust ei põhjusta. **Vaktsineerimise tulemusel kujuneb sarnane immuunsus nagu nakkushaiguse läbipõdemise järel, kuid ilma haiguse enda põdemise ohtude ja vaevadeta.** Vaktsineerimine immuunsüsteemi ei kahjusta.

Kui mingi haiguse vastu vaktsineeritud laps nakatub, siis on immuunsüsteem kohe valmis teda kaitsma. Mikroorganismid hävitatakse enne, kui nad saavad hulgaliselt paljuneda. Nii on takistatud ka nakkuse levimine teistele inimestele. **Seetõttu aitab vaktsineerimine ära hoida nakkushaiguste puhanguid.** Kui aga suureneb vaktsineerimata inimeste osakaal, võivad tekkida haiguspuhangud – selliseid näiteid võib viimastel aastatel tuua mitmest Euroopa riigist.

Vaktsiine on mitut tüüpi:

Elusvaktsiinid sisaldavad elusaid nõrgestatud mikroorganisme, mis ei ole võimelised põhjustama haigust, küll aga kujundavad nakkushaiguse eest kaitsva immuunsuse. Elusvaktsiinid on näiteks tuberkuloosivaktsiin ning leetrite, mumpsu ja punetiste vaktsiin.

Inaktiveeritud vaktsiinid ei sisalda elusaid haigustekitajaid. Inaktiveeritud vaktsiinid võivad sisaldada surmatud tervet haigustekitajat (näiteks lastehalvatusevaktsiin) või selle erinevaid komponente (difteeriavaktsiin, teetanusevaktsiin, B-hepatiidi vaktsiin, läkaköhavaktsiin, b-tüübi hemofiilusvaktsiin).

Vaktsiinides on väga väikestes kogustes abiaineid, mis on vajalikud vaktsiinide tõhususe ja ohutuse suurendamiseks. Nendel väikestel ainekogustel mingit toksilist toimet ei ole.

Pärast vaktsiini esmast manustamist kulub veidi aega immuunsuse kujunemiseni. See aeg on tavaliselt paar nädalat. Immuunsuse püsimisele aitab kaasa immuunsüsteemi korduv kokkupuude antigeenidega. Seetõttu manustatakse teatud vaktsiine immuniseerimiskava järgi korduvalt.

KUI TÕHUSAD ON VAKTSIINID?

Vaktsiinide tõhusust hinnatakse selle alusel, kui suurel hulgal vaktsineeritud test tekkisid immuunsuseks vajalikud antikehad ja selle alusel, kui paljudel haigestumine ära hoitakse. Vaktsiinid on väga tõhusad - tänu neile on teatud nakkushaigustesse haigestumine oluliselt vähenenud või üldse kadunud. Enamus lapseas tehtavatest vaktsineerimistest kujundavad immuunsuse 95 – 99% vaktsineeritustest. Mõnevõrra väiksem tõhusus on läkakõhavaktsiinil (ligikaudu 85%) ja tuberkuloosivaktsiinil (kuni 80%). Kui mingi haiguse vastu vaktsineeritud laps seda haigust ka põeb, on haiguse kulgu palju kergem kui mittevaktsineeritud.

MIS ON IMMUNISEERIMISKAVA?

Igas riigis kehtib immuniseerimiskava, mille alusel võimaldatakse teatud vaktsiine lastele ja täiskasvanutele tasuta. Immuniseerimiskava täiendatakse ja muudetakse vastavalt vajadustele ja võimalustele.

Eestis vaktsineeritakse riikliku immuniseerimiskava alusel lapsi kokku 11 nakkushaiguse vastu. Lisaks võimaldatakse riigi kulul täiskasvanutele difteeria ja teetanuse kordusvaktsineerimisi.

Sünnitusmajas vaktsineeritakse lapsi **tuberkuloosi** vastu ja alustatakse **B-hepatiidi**-vastast vaktsineerimist. B-hepatiidi vaktsiin annab väga pikaajalise kaitse, mistõttu imikueas B-hepatiidi vastu vaktsineeritud lapsed ei vaja hiljem B-hepatiidi vaktsiini kordussüste. Tuberkuloosivaktsiin (BCG-vaktsiin) kaitseb tõhusalt väikelapsi raskete tuberkuloosivormide eest, kuid ei pruugi anda tuberkuloosi vastu eluaegset kaitset. BCG-vaktsiini korduv manustamine nakkuskaitset ei tõhusta ja seetõttu seda ka ei tehta.

Kahe kuu vanuses alustatakse väikelaste vaktsineerimist **rotaviirusnakkuse** vastu. Sõltuvalt vaktsiinist manustatakse kokku kaks või kolm annust. Vaktsineerimine tuleb läbi viia imikueas, hilisem vaktsineerimine ei ole võimalik.

Kolme kuu vanuses alustatakse vaktsineerimist viie haiguse vastu: **difteeria, teetanus, läkakõha, laste halvatus ja hemofiilusnakkus**. Kasutatakse liitvaktsiini, mis sisaldab atsellulaarset ehk rakuvaba läkakõhavaktsiini ning inaktiveeritud laste halvatusvaktsiini. Selles liitvaktsiinis on vähesel arvul valitud antigene. Püsikindla immuunsuse kujundamiseks manustatakse nende haiguste vastaseid vaktsiine korduvalt.

Leetrite, mumps ja punetiste vastu vaktsineeritakse 1 aasta vanuselt ning kordussüst tehakse 13 aasta vanuselt. Selleks, et leetrid, mumps ja punetisi ning nende tüsistusi kõige tõhusamalt ära hoida, on vaja vaktsineerimisega alustada väikelapseas, sest ainult nooruki- ja täiskasvanueas tehtava vaktsineerimisega ei õnnestu piisavalt vähendada ei kaasasündinud punetistega laste sündi ega leetritest ja mumpsist tingitud ohtlikke tüsistusi.

Difteeria ja teetanuse vastu vaktsineerimist tuleks jätkata **täiskasvanueas 10-aastase intervalliga**. See vaktsiin on täiskasvanutele tasuta ning seda võib teha perearsti juures.

MILLISTE HAIGUSTE VASTU VAKTSINEERITAKSE?

Vaktsineerimine on olnud väga tõhus - riiklikus immuniseerimiskavas olevate vaktsiinide abil välditavaid haigusi Eestis kas enam üldse ei esine või on nende esinemissagedus märkimisväärselt langenud. **Seetõttu võidakse alahinnata vaktsineerimisest saadavat kasu, sest nende nakkushaiguste tegelik olemus hakkab ununema.**

Tuberkuloos

Tuberkuloos on raske ning pikaajalist ravi vajav haigus. Tuberkuloos võib kahjustada kopse, aga ka teisi organeid. Väikelastel võib tuberkuloositekitaja põhjustada väga raskekujulist ajukelmepõletikku. Tuberkuloosi vastu manustatakse 1 – 5 päeva vanustele lastele BCG-vaktsiini vasaku õla piirkonda. Mõne nädala möödudes võib süstikohale tekkida sõlmeke, millest võib mõnikord erituda mäda. Süstikoht tuleks siis puhta veega puhastada, muud ravi see ei vaja. Eestis on viimastel aastatel tuberkuloosi haigestumine vähenemistendentsiga, kuid see on siiski kordades suurem kui naaberriikides Soomes ja Rootsis. Samuti on Eestis levinud ravimitele resistentsed tuberkuloosibakterid.

B-hepatiit

Hepatiit on maksapõletik. B-hepatiiti põhjustab viirus, mis levib eelkõige inimese vere, aga ka teiste kehasekreetide kaudu. B-hepatiidi viirus võib levida kuivanud verrega ning mikroskoopiliste verekoguste kaudu. Seetõttu on haiguse levik salakaval – 1/4 kuni 1/3 B-hepatiiti põdevatest inimestest ei tea endal olevat olnud nakatumisvõimalusi. B-hepatiidi viirus võib levida ka sugulisel teel ning sünnituse käigus emalt lapsele. Täiskasvanutel kulgeb B-hepatiit umbes 60% juhtudest ilma ägedate haigusnähtudeta ja krooniline maksapõletik kujuneb ligikaudu 5% nakatunutest. Krooniline B-hepatiit on maksavähi riskifaktor. Lapseas nakatudes on oluliselt suurem oht haiguse krooniliseks kuluks. Kui laps saab nakkuse sünni ajal, tekib krooniline maksakahjustus peaaegu kõigil; kui laps nakatub väikelapseas, siis 25 – 50%-l. Seetõttu alustatakse B-hepatiidi vastast vaktsineerimist varases lapseas. B-hepatiidi vaktsiin maksale mõju ei avalda ja vastsündinute kollasuse teket ei mõjuta.

Difteeria

Difteeria korral tekib hingamisteedes, peamiselt neelus ja kõris kattudega põletik. Paksud katud kõris võivad põhjustada hingamistakistuse ja lämbumise. Kui haigustekitaja toksiin kahjustab südant või närvisüsteemi, võib haigus lõppeda surmaga – ligikaudu iga kümnes difteeriasse haigestunu sureb. Eestis ei ole viimastel aastatel difteeriat esinenud, küll on aga jätkuvalt esinenud difteeria haigusjuhtusid meie naaberriikides Lätis ja Venemaal.

Teetanus

Teetanus ehk kangestuskramptõbi on väga raske kuluga ja sageli surmaga lõppev haigus. Teetanuse korral tekivad kõigepealt krampid haava läheduses või lõualihastes, edasi haaravad krampid juba kogu keha.

Nakkuse võib saada haigustekitajat sisaldavate pinnaseosade sattumisel haava, mis ei pruugigi olla suur. Tegemata jäänud teetanusevastane kaitsesüstimine võib hiljem põhjustada probleemseid olukordi võimaliku nakkusohu korral, sest immuunsuse kujunemine vaktsiini manustamise järel nõuab aega.

Läkaköha

Läkaköha on pikka aega (nädalaid või isegi kuid) kestev vaevavate köhahoogudega haigus. Imikutel võib läkaköha põhjustada hingamisseisakuid, kopsupõletikku, hingamispuudulikkust, aga ka krampe ja püsivat ajukahjustust. Ka hilisemas vanuses põetud läkaköha võib põhjustada tüsistusi. Läkaköha on keeruline ravida. Antibiootikumid läkaköha kulgu ja kestust enamasti ei muuda, antibiootikumravi aitab haiguse edasist levikut vähendada. Läkaköha läbipõdemise järgne immuunsus ei ole eluaegne ning läkaköha võidakse elu jooksul korduvalt põdeda. Ka läkaköha vaktsineerimise järel tekkinud immuunsus ei ole eluaegne, kuid vaktsiin aitab ära hoida raske kuluga haiguse ja eluohtlikud tüsistused. Eestis on registreeritud suhteliselt palju läkaköha haigusjuhte koolilaste hulgas. Seetõttu vaktsineeritakse vastavalt riiklikule immuniseerimiskavale alates 2012. aastast läkaköha vastu ka 15 - 16-aastaseid lapsi.

Lastehalvatus ehk poliomieliit

Poliomieliit kulgeb kergematel juhtudel palaviku, pea-, kurgu- ja köhuvaluga. Klassikaline raske poliomieliit jäsemelihaste lõdva halvatusena jätab püsiva liikumispuude. Hingamislihaste halvatus võib lõppeda surmaga. Eestis ei ole viimastel aastakümnetel lastehalvatust esinenud. Siiski on vaktsineerimist ära jätta ohtlik, sest veel 2011. aastal registreeriti maailmas üle 650 lastehalvatuse juhu. Nakkushaigused võivad levida kiiresti riigist riiki ja mandrilt mandrile.

B-tüübi hemofiilusnakkus

Enne b-tüübi hemofiilusnakkuse vastase vaktsineerimisega alustamist oli see bakter kõige levinum imikute ja väikelaste mädase ajukelmepõletiku ehk meningiidi põhjustaja Eestis. Mädane ajukelmepõletik on väga raske haigus, mis võib lõppeda surmaga või mille põdemise järel võivad jääda püsivad jääknähud kuulumislanguse, vaimse arengu peetuse või krambisündroomi näol. Hemofiilusmeningiiti on esinenud kõige sagedamini 6 – 12 kuu vanustel lastel. Haigestumise riski hinnatakse kõrgeks kuni viieaastastel lastel.

Leetrid

Leetrid on lööbe ja palavikuga kulgev ning väga nakkav viirushaigus. Ühel leetrihaigel kümnest tekib tüsistusena kopsupõletik või keskkõrvapõletik. Tüsistusena võib tekkida ka äge või alaäge ajupõletik. Leetrid võivad kulgeda väga raskelt – 2010. aastal suri maailmas leetritesse kokku 140 000 last. Arenenud riikides sureb leetritesse ligikaudu iga tuhandes põdeja. Leetrid on käesolevalgi sajandil mitmes Euroopa riigis põhjustanud vaktsineerimata laste surmasid.

Punetised

Punetised on lapseas ja ka täiskasvanutel suhteliselt kerge kuluga viirushaigus. Palavik, lööve ja kaasuvad liigesvalud on mööduvad. Probleemiks on aga kaasasündinud punetiste sündroom. Punetiste põdemine raseduse esimesel kolmandikul põhjustab pimedat, kurdi, südamerikkega või vaimse arengupeatusega lapse sünni 90% tõenäosusega. Raseduse teisel kolmandikul põetud punetised põhjustavad vääraarenguid kolmandikul juhtudest. Nakkus võib põhjustada karaseduse katkemise. Eestis on hea vaksineerimishõlmatuses juures (95% ja enam) punetised peaaegu kadunud ning kaasasündinud punetiste sündroomi ei esine. Kui vaksineerimishõlmatus aga langeb, tuleb haigus tagasi ja rasedusaegne kahjustus muutub taas võimalikuks.

Mumps

Mumps on piisknakkuse teel kergesti leviv haigus. Peamiselt kahjustab mumpsiviirus kõrvasüljenäär, mis suureneb ja muutub valulikuks. Vähetuntud on viiruse kahjustav toime teistele näärmetele nagu kõhunäär, munandid ja munasarjad. Viimaste kahjustus on olnud oluline lastetuse põhjus. Mumps korral tekib üsna sageli tugeva peavaluga kulgev mittemädane ajukelmepõletik, mille tüsistusena võib kujuneda kuulmislängus või kurtus.

Lisaks riikliku immuniseerimiskava raames tehtavatele vaksineerimistele on võimalik lapsi vaksineerida ka mitmete teiste Eestis levivate nakkushaiguste vastu. Lisaks võib olla vajalik vaksineerida teatud nakkushaiguste vastu enne välisreisile minekut. Reisivaksineerimise osas tuleks nõu pidada perearstiga või infektsioonhaiguste arstiga.

Gripp

Gripp on hingamisteede nakkushaigus, mis levib hooajaliste puhangutena kogu maailmas. A-gripiviiruse suure muutlikkuse tõttu gripivaktsiin pikaajalist kaitset ei paku. Seetõttu muudetakse igal aastal gripivaktsiini koostist vastavalt Maailma Terviseorganisatsiooni gripiviiruste seire tulemustele ning enne uue gripihooaja algust soovitatakse manustada uus vaktsiinidoos. Gripitüsistuste risk on suurem väikelastel, eakatel, rasedatel ja kaasuvate krooniliste haigustega inimestel. Gripivastane vaksineerimine on eriti oluline krooniliste haigusseisunditega lastel - neil, kes põevad diabeeti, kopsuhaigust (näiteks astma), neeruhaigust, immuunpuudulikkusega seotud haigust, rasket tserebraalparalüüsi või kel on kaasasündinud südamerike. Gripivastast vaksineerimist soovitatakse lastele alates 6 kuu vanusest. Gripivaktsiin on inaktiveeritud vaktsiin ja kedagi grippi ei nakata. Küll aga ei hoia gripivaktsiin ära kõiki võimalikke palavikuga kulgevaid viirushaigusi, vaid ikka ainult gripiviiruse põhjustatud haigust.

HPV-nakkus

HPV-viirusel ehk inimese papilloomviirusel on palju tüüpe. Mõned HPV-viiruse tüübid levivad sugulisel teel ja võivad põhjustada emakakaelavähki. HPV-vaktsiin annab kaitse enamlevinud emakakaelavähki põhjustavate viiruse tüüpide vastu. See ei ole väikelaste vaktsiin. HPV-vaktsiini soovitatakse eelkõige teismelistele tüdrukutele. Ka HPV-vaktsiiniga vaktsineeritud neiu või naine ei tohiks unustada korrapäraselt günekoloogi kontrollis käimist.

Pneumokokknakkus

Pneumokokiks nimetatakse mikroobi, mille ladinakeelne nimi on *Streptococcus pneumoniae*. Pneumokokke on üle 90 alatüübi ehk serotüübi. See mikroob võib põhjustada keskkõrvapõletikku ja põskkoopapõletikku, teatud alatüübid ka kopsupõletikku, ajukelmepõletikku ning baktereemiat ehk sepsist. Pneumokokkvaktsiin annab kaitse kindlate pneumokokkide alatüüpide eest ning kaitseb meningiidi ja sepsise eest, osaliselt ka keskkõrvapõletiku ja kopsupõletiku eest. Mitmes Euroopa riigis kuulub pneumokokkvaktsiin riiklikku immuniseerimiskavasse. Laste vaktsineerimise suure hõlmatuse korral väheneb oluliselt ka täiskasvanute haigestumine rasketesse pneumokokknakkustesse, kuna lapsed on peamised pneumokokknakkuse levitajad.

Pneumokoki kaitsesüsti soovitatakse kindlasti, kui inimene põeb kroonilist kopsuhaigust (astma), südamehaigust (südamerike), maksahaigust, neeruhaigust (nefrootiline sündroom), ainevahetushaigust (diabeet), kui plaanis on organi siirdamine, keskkõrvaimplantaadi paigaldamine või põrna eemaldamine.

On olemas kaht tüüpi pneumokokkvaktsiine – konjugeeritud vaktsiin ja polüsahhariidvaktsiin. Kumba vaktsiini ja mitu doosi manustada, sõltub lapse vanusest ja riskidest.

Puukentsefaliit

Puukentsefaliidiviirus levib inimese verre nakatunud puugi hammustusega. See viirus võib põhjustada ajupõletikku ja ajukelmepõletikku, kergemad juhud piirduvad gripisarnaste haigusnähtudega. Puukentsefaliidiviirusega nakatunud puukide levialad on Eestis viimastel aastakümnetel oluliselt laienenud. Eestis on enim puukentsefaliiti nakatunud inimesi Saaremaal, Ida- ja Lääne-Virumaal, Läänemaal, Pärnumaal ja Tartumaal, kuid ohupiirkonnaks võib nimetada kogu Eestit. Puukentsefaliidi vastu soovitatakse vaktsineerida puukide levikualal elavaid ja seal sageli viibivaid isikuid alates 1 aasta vanusest.

Rotaviirusnakkus

Rotaviirusnakkus on üks levinumaid ägeda kõhulahtisuse põhjusi imiku- ja väikelapseas. Kogu maailmas põeb seda oksendamise ja kõhulahtisusega kulgevat nakkust üle 100 miljoni väikelapse aastas. Arvatakse, et iga 5-aastane laps on vähemalt ühe korra põdenud

rotaviirusinfektsiooni. Viirus levib peamiselt pesemata käte ja saastunud esemete kaudu. Paljudel juhtudel kulgeb haigus kergelt ja seda ravitakse kodus. Siiski võivad oksendamine ja kõhulahtisus põhjustada organismis sedavõrd suure vee ja soolade kao, et laps vajab haiglaravi. Mida noorem on laps, seda raskemini võib rotaviirusnakkus kulgeda. Rotaviirusnakkuse vastast vaktsineerimist tuleb alustada varakult, 1,5 kuni 3 kuu vanuses. Rotaviirusvaktsiini manustatakse suu kaudu.

Tuulerõuged

Tuulerõuged on teada-tuntud täpiline lastehaigus. Terve immuunsüsteemiga lapsel tüsistub haigus harva mädase nahapõletiku, kopsupõletiku või ajukelmepõletikuga. Tunduvalt raskem on tuulerõugete kulg noorukitel ja täiskasvanutel ning eriti ohtlik raseduse ajal. Seetõttu on soovitatav vaktsineerida tuulerõuged mittepõdenud isikuid alates 12 aasta vanusest.

MIKS ALUSTATAKSE IMMUNISEERIMISEGA JUBA ESIMESEL ELUAASTAL?

Mõnikord tekib küsimus: miks peab lapsi vaktsineerima nii varases eas? Seetõttu, et haigus võib tabada ka imikut. Veelgi enam, osa haigusi, mille vastu vaktsineeritakse, võivad kulgeda eriti raskelt just imikueas. Näiteks rohkem kui pool b-tüübi hemofiilusbakteri põhjustatud rasketest haigusjuhtudest on esinenud alla üheaastastel lastel, samuti on läkaköha kulg kõige raskem imikueas. Imiku- või väikelapseeas B-hepatiiti nakatumise tagajärjeks on suure tõenäosusega krooniline maksapõletik. Tuberkuloosibakter võib imikul ja väikelapsel põhjustada väga raskekujulise ajukelmepõletiku.

Vaktsineerimine immuunsüsteemi üle ei koorma. Mitte ükski vastsündinu ei sünni steriilsesse maailma, vaid puutub juba sünnitusel ja kohe sünni järel kokku paljude mikroobidega. Immuunsüsteem toimib sünnist alates. Nii laste kui täiskasvanute immuunsüsteem tegeleb miljonite antigeenidega pidevalt – vaktsiinide antigeenid on nagu pisike tilk kõigi antigeenide meres.

Tänapäevastes liitvaktsiinides on palju vähem antigeene kui haigusi tekitavates mikroobides või mitmes varem kasutusel olnud vaktsiinis. Näiteks difteeria, teetanuse, läkaköha, hemofiilusnakkuse ja lastehalvatuse eest kaitsvas liitvaktsiinis on kokku vähem kui 25 antigeeni. Samas oli kunagi laialt kasutusel olnud täisrakulise läkaköha vaktsiinis üks vähemalt 3000 erinevat antigeeni.

MILLISTEL JUHTUDEL LAST EI VAKTSINEERITA?

Vaktsineerimisele on väga vähe vastunäidustusi. Kui on teada, et lapsel on mõnele vaktsiinile või vaktsiini koostisosale anafülaktilist ehk kiiret tüüpi allergia, ei tohi seda vaktsiini manustada. Olgu siinkohal nimetatud, et munaallergia ei ole leetrite, mumps'i ja punetiste vaktsiinile vastunäidustuseks. Raseduse ajal ja väga raske immuunpuudulikkuse korral on vastunäidustatud elusvaktsiinid.

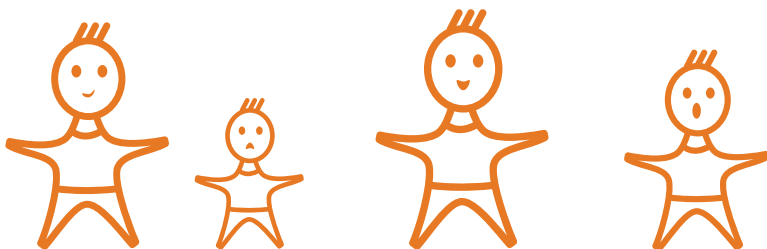
Kui inimene põeb palavikuga haigust või palavikuta, kuid raske kuluga haigust, lükatakse vaktsineerimine edasi kuni seisundi paranemiseni. Kergekujuline haigus (näiteks nohu) ei ole vaktsineerimisele vastunäidustuseks.

KAS VAKTSIINIDEL ON KÕRVALTOIMEID?

Vaktsineerimisega võivad mõnikord kaasneda kõrvaltoimed. Samas on vaktsineerimisest saadav kasu palju suurem kui võimalike kõrvaltoimete risk. Arstid teavad neid kõrvaltoimeid, nende tekkepõhjusi ja oskavad soovitada, kuidas ühe või teise kõrvaltoime ilmnemisel toimida.

Millised on vaktsineerimise võimalikud kõrvaltoimed?

- Pärast vaktsiinisüsti võib süstekoht mõnda aega olla valulik, punetav ja turses.
- Mõnikord võib tõusta palavik. Palavik võib tõusta seetõttu, et organism reageerib vaktsiini antigeenidele palavikuga. Vaktsineerimisjärgne palavik on lühiajaline, mitte üle 2 – 3 päeva.
- Teiste kõrvaltoimete tõenäosus on väike: tuberkuloosivaktsiin võib ühel juhul 100 kuni 10 000 lapse kohta põhjustada kaenlaaluse lümfisõlme suurenemist või mädanikku. Leetrite, mumps'i ja punetiste vaktsiinisüsti tegemise järel võib mõne nädala möödudes tekkida lühiajaline isemööduv nahalööve või turse kaela piirkonnas. Need seisundid ei ole nakkusohtlikud. Väga harva võib tekkida laialdane turse jäseme piirkonnas, kuhu vaktsiini süstiti, mööduv vereliistakute vähesus jt mööduvad kõrvaltoimed. Lastel, kellel on palavikukrampide tekkeks kaasasündinud eelsoodumus, võivad palaviku foonil vallanduda palavikukrambid. Sellistel lastel võivad palavikukrambid vallanduda igasuguse palaviku korral - hoopis suurem on palavikukrampide tõenäosus päris nakkushaiguse korral

ning vaktsineerimise järel juhtub seda väga harva.

- Immuniseerimisega seotud tugeva allergilise reaktsiooni (anafülaktilise šoki) risk on üliväike, suurusjärgus üks juhtum miljoni vaktsineerimise kohta. Anafülaktilise reaktsiooni korral on vajalik kiire ja tõhus esmaabi. Seetõttu soovitatakse pärast vaktsiinisüsti saamist veel veerand tunniks jääda tervishoiuasutusse.

Mis ei ole vaktsineerimise kõrvaltoimed?

Mõnikord on vaktsineerimise ja terviseprobleemi ilmnemise kokkusattumine juhuslik. Eestis sünnib aastas ligikaudu 15 000 last. Kahjuks ei sünni kõik lapsed päris tervetena ja terviseprobleeme võib tekkida ka imiku- ja väikelapseas. See ei tähenda veel, et need probleemid oleksid vaktsineerimisega seotud.

On oluline teada, et vaktsiinide kohta on läbi viidud väga palju teadusuuringuid ning ei ole leitud põhjuslikku seost vaktsineerimise ja autismi, suhkurtõve, imikute äkksurma, astma, atoopilise dermatiidi jpt haiguste vahel. Üheks levinud vääruskumuseks on arvamus, et vaktsiini manustamine nõrgestab immuunsüsteemi.

Vaktsineerimine hoopis tugevdab immuunsust selle nakkushaiguse suhtes, mille vastu on vaktsineeritud. Teadusuuringud on selgelt näidanud, et vaktsineerimine ei tee inimest muudele nakkustele vastuvõtlikumaks ega muuda teiste infektsioonide kulgu raskemaks.

MIDA TEHA, KUI LAPSEL TEKIB KAITSESÜSTI JÄREL TERVISEHÄIRE

Jälgige oma last vaksineerimisele järgneval ööpäeval. Vajadusel võtke ühendust oma perearstiga või helistage perearsti nõuandetelefonile 1220; kui on vajalik kiire arstiabi, helistage hädaabinumbrile 112.

- Palavikku üle 38,0°C võib langetada paratsetamooli abil. Palun lugege tähelepanelikult soovitatavaid annuseid ravimi pakendilt ja infolehelte ning pidage vajadusel nõu apteekri, pereõe või-arstiga.
- Turses ja punetavale süstekohale võib teha jaheda niiske kompressi kummelitee või lihtsalt külma veega.
- Kui laps on rahutu ja nutune, võib põhjuseks olla süstekoha valulikkus, mida leevendab samuti paratsetamool.
- Äärmiselt harva võib tekkida tugev allergiline reaktsioon. Kui see tekib, toimub see loetud minutite jooksul pärast vaktsiini manustamist. Sel juhul on vajalik kiire ravi. Vaksineerimisega tegelevad arstid ja õed oskavad seda reaktsiooni ravida. Peale vaksineerimist on soovitatav veel veerand tunniks jääda tervishoiuasutusse. Pöörduge kiiresti arsti poole, kui lapsel tekib ulatuslik sügelev lööve, silmade ja näo turse, hingamis- või neelamisraskus.

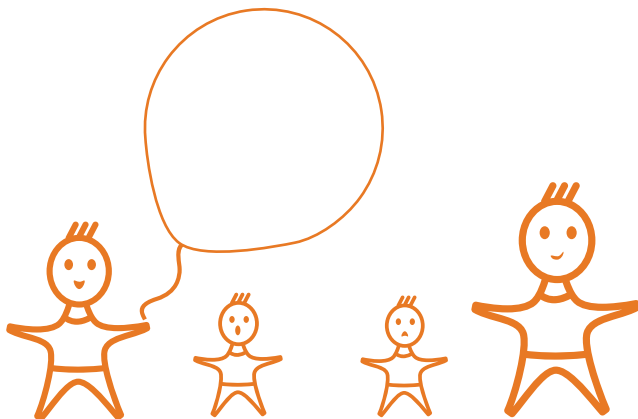
Kõikidest vaksineerimisjärgsetest kõrvalnähtudest tuleks teavitada perearsti. Nii saavad kõrvalnähud korrektselt registreeritud. Vaktsiinide ohutust jälgitakse üle maailma väga hoolikalt mitmete seiresüsteemide abil.

VAKTSINEERIMINE ON OSA LAPSE ELUKINDLUSTUSEST NAKKUSHAIGUSTE VASTU

Haiguse vältimine on alati parem kui põdemine.

Elus on palju ebameeldivaid asju, mida ei saa vältida. Vältigem siis neid, milleks meil võimalused on!

Kandke hoolt ka selle eest, et teie lapsele tehtud kaitsesüstimised pandaks kirja lapse vaktsineerimispassi, mille saite kaasa sünnitusmajast!

MÄRKUSED

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dashed lines.

